

Наталія СТРАТУЛАТ,
orcid.org/0000-0001-7738-4311
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри юридичного документознавства
Національної академії внутрішніх справ
(Київ, Україна) *stratulat_natala @ ua.fm*

ПИТАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ НОРМИ В МОВЛЕННЄВО-ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті висвітлене важливе натепер питання дотримання мовних норм у мовленнєвій практиці, оскільки пріоритетними напрямками державної освітньої політики щодо підготовки кадрів високого рівня на сучасному етапі розвитку нашої держави є розвиток і підвищення рівня мовленнєвої культури (як основоположної компетентності) фахівців правової сфери. Одними із професійних якостей фахівця-правника є володіння лексичними нормами і безпосереднє дотримання їх у комунікативній діяльності.

Тому актуальність наукової проблеми дала можливість визначити мету дослідження: з'ясувати причини порушення правил слововживання в юридичному середовищі; окреслити типи лексичних помилок; проаналізувати виявлені порушення норм лексичної семантики; запропонувати способи підвищення рівня мовленнєвої культури, а також уникнення недоліків у мовленнєво-професійній діяльності, пов'язаних з лексичними помилками.

Увагу зосереджено на особливостях відповідності слововживання правилам сучасної української літературної мови у фаховому мовленні, зокрема правознавців. Окреслено роль лексичних норм у тексті правового характеру як результату мовленнєвого акту, названо негативні наслідки семантичних колізій. Виявлено, що порушення слововживання становлять найбільший пласт типових помилок у професійному мовленні. Розглянуто основні соціальні та лінгвальні чинники виникнення порушень, пов'язаних з недотриманням лексичних норм. Окрему увагу приділено явищу інтерференції як результату тривалих українсько-російських міжмовних контактів.

На запропонованому мовному матеріалі (який отриманий у процесі спостереження) описано випадки найбільш характерних для мовлення правника помилок, які демонструють невідповідність нормативної валентності слів. Визначено типологію лексичних помилок, властивих професійному мовленню. Акцентовано увагу на таких типах порушень нормативності лексики, як росіянізми, плеоназми, тавтологія, пароніми. Охарактеризовано ілюстративний матеріал відповідно до основних типів недотримання норм лексики. Подано раціональні рекомендації для усунення недоліків мовлення, пов'язаних з порушенням правил слововживання, а також названо шляхи покращення та удосконалення рівня культури професійного мовлення з дотриманням норм мови.

Ключові слова: мовна норма, лексична помилка, нормативні мовлення, правила слововживання, семантика слова.

Natalia STRATULAT,
orcid.org/0000-0001-7738-4311
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Legal Documentation
National Academy of Internal Affairs
(Kyiv, Ukraine) *stratulat_natala @ ua.fm*

ISSUES OF LEXICAL NORM IN SPEECH AND PROFESSIONAL ACTIVITY

The article is devoted to topical issues of linguistic norms in speech professional practice, compliance with which is an important indicator of the general professional culture. Based on the scientific works of modern scholars, the phenomenon of interlanguage interference as a consequence of the interaction of the Ukrainian and Russian languages is highlighted.

Attention is focused on the peculiarities of conformity of the word usage with the rules of the modern Ukrainian standard language in professional speech, in particular, lawyers.

The role of lexical norms in a text of a legal nature as a result of a speech act is determined; the negative consequences of semantic collisions are identified.

It has been revealed that violation of word usage represents the largest layer of typical errors in professional speech. The main social and linguistic factors of the occurrence of violations associated with non-compliance with lexical norms are considered. Special attention is paid to the phenomenon of interference as a result of long Ukrainian-Russian interlanguage contacts.

The proposed language material (obtained during the observation process) describes cases of the most typical errors for a lawyer's speech, which demonstrate inconsistency of the normative valency of words.

The typology of lexical errors inherent in professional speech is determined. The causes of these errors are identified and ways to avoid them during pronunciation, in particular in professional speech, are identified. Attention is focused on such types of violations of normative vocabulary as Russianisms, pleonasm, tautology, and paronyms.

It was established that in order to reduce the Russian-speaking influence in professional communication, it is necessary to study the language differences inherent in each of the languages separately.

Illustrated material is characterized in accordance with the main types of non-compliance with vocabulary standards. Rational recommendations have been made to eliminate speech shortcomings associated with violation of the rules of word usage, and ways to improve the level of culture of professional speech in compliance with speech standards are also identified.

Key words: language norm, lexical error, normative speeches, rules of word usage, word semantics.

Постановка проблеми. Однією з активно досліджуваних проблем нормативності мовленнєвої практики у фаховому середовищі нате-пер є вивчення особливостей слововживання, оскільки для спеціалістів формування професійної успішності, яка передусім залежить від ефективної комунікації, є надзвичайно важливим насамперед для осіб, пов'язаних із соціальною діяльністю. Нині держава в реформуванні політики щодо підготовки висококваліфікованих кадрів у сучасних умовах розвитку України ставить одне із першорядних завдань – спрямувати діяльність на удосконалення і підвищення рівня культуромовної компетентності фахівця-правника. Як зазначають дослідники, «сучасний конкурентоспроможний фахівець з юридичної спеціальності повинен бути носієм українськомовної культури, на високому рівні володіти державною мовою відповідно до норм усного та писемного мовлення» (Голіченко, 2019: 134). Зі свого боку, володіння лексичними нормами і дотримання їх у мовленні є запорукою формування позитивного іміджу правознавця і його професіоналізму. Тому сучасна лінгвістична наука не ставить під сумнів їх (лексичних норм) актуальність.

Аналіз досліджень. Спостереження за функціонуванням норм слововживання в мовленні є постійним об'єктом аналізу в наукових працях учених. Зокрема, різні аспекти лексичної нормативності фахового мовлення вивчали Н. Бабич (Бабич, 2003), М. Волощак (Волощак, 2000.), Л. Голіченко (Голіченко, 2019), С. Єрмоленко (Єрмоленко, 2004), О. Мазніченко (Мазніченко, 2010), Л. Мацько (Мацько, 2007), З. Мацюк (Мацюк, 2005), О. Пономарів (Пономарів, 1999), Н. Станкевич (Станкевич, 2005), О. Черемська (Черемська, 2006) та ін. Проте, незважаючи на наявні в наукових розвідках висвітлені питання динамічних процесів у лексико-семантичній системі фахового мовлення, характеристик нормативної семантики професійної лексики та причин її порушення, проблем функціонування лексичних норм у комунікативній діяльності представників галузі права, а також утвердження статусу норм

слововживання в загальній культурі фахівця, нате-пер важливість дослідження в мовленнєвій практиці особливостей реалізації правил вживання лексики відповідно до її значення лишається незаперечною. Безсумнівно, зазначені питання потребують подальшого вивчення, що і становить актуальність цієї статті.

Мета статті. Актуальність вибору проблеми визначила проведення комплексного дослідження стану лексичних норм у професійному мовленні правників, яке полягає у з'ясуванні змісту понять «норма мови», «лексична норма»; виявленні ролі лексичних норм у тексті правового характеру як результату мовленнєвого акту; визначенні причин порушення правил слововживання в юридичному середовищі; характеристиці типів лексичних помилок; аналізі виявлених порушень нормативної семантики слів; запропонованні шляхів підвищення мовленнєвої культури, уникнення недоліків, пов'язаних з лексичними помилками.

Виклад основного матеріалу. Питання рівня культури мовлення завжди розглядалося дослідниками в площині нормативності/ненормативності. У науковій літературі зустрічаємо різні визначення поняття «норма мови», проте більшість учених погоджуються з думкою про те, мовна норма – це «сукупність найбільш придатних («правильних», «кращих») для обслуговування суспільства засобів мови, які складаються як результат добору мовних елементів з наявних, утворюваних знову чи добутих із пасивного запасу минулого в процесі соціальної, в широкому розумінні, оцінки цих елементів» (Ожегов, 1955: 15). Крім того, як наголошують дослідники, визначальними рисами норми мови, зокрема літературної, є стабільність, дотримання усталених, загальноприйнятих правил, зокрема правил щодо слововживання (Єрмоленко, 2006). Відповідно, прийнятним буде твердження, що лексичні норми – це загальноприйняті норми слововживання в сучасній українській літературній мові.

Дотримання усталених правил слововживання в процесі мовлення, зокрема професійного, є, безсумнівно, характерною ознакою висококваліфі-

кованого фахівця, а також показником рівня його загальної культури. Адже правильність, досконалість, зразковість, що досягаються через відповідність мовлення ustalеним нормам (у нашому випадку лексичним), – це «характеристики, що визначають нормативну літературну мову, високу культуру мови» (Єрмоленко, 2006: 420).

Тому обізнаність із правилами слововживання, які характерні для української літературної мови, – обов'язкова умова для успішної реалізації їх на практиці (запровадження в мовленні). Використання лексичних одиниць відповідно до їх значення, зафіксованого в словниках, і варіантів слововживання становить основу не просто грамотного мовлення, а й такого, яке зрозуміле для більшості. Оскільки правник як фахівець має справу з різними верствами населення (юридичний фах має високий ступінь соціалізованості), від того, як він зможе розкрити, донести зміст сказаного, залежить успіх у його професійній діяльності. На думку сучасниці Ю. Короткової, яка вивчає роль мовних норм у мовленні юристів, «від того, як висловив думку юрист, залежить наскільки правильно його розуміють клієнти, оточуючі й наскільки точно вони можуть дати свої пояснення чи показання» (Короткова, 2019: 142). А це можливо лише за умови застосування слова відповідно до загальноприйнятого лексичного значення, зафіксованого в лексикографічних виданнях, адже це значення прийнятне (зрозуміле) для більшості, оскільки створене за потреб суспільства. Тому порушення в мовленні правника, зокрема лексичні, є недопустимими. І кожен фахівець з огляду на свою професію повинен дбати про грамотність, нормативність у своїй професійно-мовленнєвій діяльності.

При цьому варто розглянути причини появи порушень лексичних норм у мовленні і типи помилок, наявні через ці чинники. Однією з причин, що зумовлює відповідні порушення правил слововживання, є, і це очевидно, процес інтерференції. Інтерферентні лексичні одиниці виникають внаслідок мовних контактів (у нашому випадку українсько-російських). Ця взаємодія позначається на відхиленнях від норми, спричиняючи семантичні колізії в тексті як усному, так і писемному.

До речі, лексична інтерференція, і на цьому зауважують науковці, «у результаті взаємодії будь-яких мов найяскравіше і найповніше виявляється на рівнях їх вокабуляра. Традиційно лексичний рівень вважається найбільш відкритим для іншомовних впливів, що нерідко пояснюється слабкою системністю лексики та значним обсягом її одиниць» (Вовчок, 2002: 34). Тому використання

російської форми слова в українській інтерпретації, свого роду калькування – поширене явище.

Іншою причиною лексичних порушень, на жаль, є необізнаність з правилами літературної мови, іншими словами, мовна безграмотність, а також пасивне використання лексикографічної, довідкової та навчальної літератури.

Крім того, велику роль у формуванні грамотного мовлення і його удосконаленні відіграє середовище, зокрема фахове, яке як соціальний чинник може вплинути, з одного боку, на сприяння покращенню мовленнєвого рівня, з іншого – на спричинення виникнення порушень мовних норм в акті мовлення, передусім лексичного характеру.

Вивчаючи природу правил вживання слова відповідно до його значення, а також їх дотримання, найчастіше спостерігаємо такі типи помилок: росіянізми, або русизми (Їжакевич, 2004) (так звані суржик), плеоназми, тавтологічні одиниці та пароніми.

Зазначені вище причини недотримання норм слововживання дають змогу стверджувати, і це очевидно, що найпоширенішою лексичною помилкою в умовах білінгвізму є росіянізми – одиниці, які перебувають за межами української літературної мови і незафіксовані її словниками, які потрапляють у разі інтерференції (Їжакевич, 2004).

Розглянемо типові помилки несвідомого змішування української і російської мовних форм, характерні для мовлення правників, що негативно позначається на рівні їхньої культури.

Однією із наявних у мовленні представників галузі права є неправомірне відповідно до його значення вживання слова **вірний**: *прийняти вірне рішення; невірна відповідь; копія вірна*. Словник української мови фіксує таке значення: «Який заслуговує довір'я; постійний у своїх поглядах і почуттях; відданий», іншими словами, семантика цього слова пов'язана передусім із почуттям. *Вірним* може бути друг, *вірною* може бути дівчина *вірним* можеш бути Батьківщині або ж бути *невірним*. *Приймати ж рішення* можна лише **правильне** або **неправильне**; так само *відповідь* – **правильна** або **неправильна**; *копія документа*, який засвідчується, що, власне, є доказом про її відповідність оригіналу, – **згідно з оригіналом**.

Справа в тому, що в російській мові слово *верный* має декілька значень (соответствующий истине, правильный, точный; надёжный, прочный, стойкий, преданный) (Ожегов, 2014), які пов'язані із почуттям; із правильністю; із відповідністю чогось чомусь. Залежно від варіативності сполучуваності з іншими одиницями ця лексема буде проявляти те чи інше значення.

Натомість в українській мові ці значення розмежовані, це три різні лексичні одиниці з характерною семантикою, відповідно, і валентність яких також буде різною.

Серед інтерферентних одиниць (відхилення від лексичної норми) також активно трапляється в мовленні *відмінити закон*, що явно є калькою з російської мови. Тлумачний словник української мови дає таке визначення слова **відмінити**: «робити кого-, що-небудь інакшим; змінювати». На позначення ж лексичної одиниці скасовувати використовуємо інше тлумачення, представлене в словнику: «визнавати, оголошувати щось недійсним, незаконним, припиняти дію чогось».

Тому правильним, відповідним до норм української мови, буде *скасувати закон*; але **відмінити на краще** або **відмінювати іменники**.

Або ж візьмемо для прикладу інтерферентності сполучуваність слова **слідкувати** з порушенням у мовленні лексичних норм: *слідкувати за суб'єктом*. Очевидно, маємо справу із суржиковою формою, оскільки для російської мови «слідить за суб'єктом» буде цілком природно. Проте в українській мові відповідно до норм слововживання: *стежити за суб'єктом*.

Росіянізми трапляються і в невідповідній нормам сполучуваності таких слів, як **виняток** і **виключення**: *Повинні всі бути присутніми, без виключення*. Проте зрозуміло, що відповідно до семантики лексичної одиниці *виняток* «відхилення від звичайного, від загального правила», і зазначене вище семантичне поєднання мало б бути зовсім інше: *Повинні всі бути присутніми, без винятку*. Значення ж слова *виключення* «усувати зі складу чого-небудь, позбавлятися чогось» вимагає лексичного сполучення зовсім іншого семантичного напрямку: **виключення із спілки**.

Такі ж порушення зустрічаємо і у валентності слів *пред'являти* і *висувати*. Для прикладу, у текстах документів нерідко трапляється: *пред'являються вимоги*. Словник української мови репрезентує значення слова *пред'явити*: «показувати якийсь документ». Відповідно, лексична сполучуваність цієї одиниці буде іншою, скажімо, **пред'явити паспорт**. *Вимоги* ж, зі свого боку, **висуваються**.

Семантична неузгодженість внаслідок іншомовного впливу прослідковується також у калькуванні такого словосполучення: *заклучить сделку, договор (рос.)* → *заклучити угоду (укр.)*. Нормативний варіант лексичної сполучуваності в українській мові слова *угода* буде інший: **укласти угоду**, оскільки семантика слова *укласти* – «офі-

ційно домовлятися про що-небудь, визначаючи умови, складати (угоду, союз і т. ін.)»

Варто прослідкувати й уживання слова *даний* із невласливою йому семантикою. Так, професійне мовлення правників демонструє такі порушення: *у даний момент, у даній статті, у даному випадку* тощо. Хоча в російській мові (*в данный момент, в данной статье, в данном случае*) зазначена форма буде нормативною. Таке несвідоме «накладання» особливостей іншої мови на мову свого мовленнєвого середовища свідчить про відсутність знань щодо відповідного тлумачення цього слова: «дієприкметник до слова – дати; той, якого хтось дав». Зі свого боку, валентність зазначених вище слів, зумовлена їх семантичними властивостями, буде зовсім іншою: **зараз** (якщо конкретно у цей момент відбувається щось), **на сьогодні, сьогодні, нині** (якщо в загальному розумінні певного періоду); **у цій статті (у названій, зазначеній вище)**; **у такому випадку**.

Демонструє порушення нормативності в мовленнєвому акті також вживання слова *являється*, не відповідно до фіксованого словником значення «приходити, прибувати куди-небудь; показуватися де-небудь, ставати доступним зорові, видимим; появлятися», наприклад, *злочин являється не тяжким; він являється свідком* – без сумнівів, калька з російської. Правильно ж буде – *злочин є не тяжким; він є свідком*. Щодо сполучуваності слова *являється*, відповідно до його нормативної семантики, можна ілюструвати такими одиницями: **являтися вчасно; являтися у сні**.

Під час аналізу лексичних порушень варто згадати типову семантичну помилку щодо валентності слова *рахувати*. Для прикладу, ненормативна сполучуваність, калькована з російської (*прокурор считает*), – *прокурор рахує*. Поглянемо на тлумачення цього слова в українській літературній мові: «вимовляти, називати числа в послідовному порядку (під час підрахунку; визначати кількість, суму)». Як бачимо, можна **рахувати гроші; рахувати осіб**, а якщо мається на увазі *думка прокурора*, у такому випадку правильний варіант – *прокурор вважає*.

Зміни в лексичній семантиці (як негативне явище) простежуються в слові *вступати*, наприклад, *вступати в силу (про нормативний документ)*. Словник репрезентує значення цього слова: «ставати, ступати в середину чого-небудь; ставати членом якої-небудь організації, товариства і т. ін.». Вірогідно, що *вступати* природно поєднується з іншими лексичними одиницями у таких випадках: **вступити до закладу вищої освіти; вступити на курси доку-**

ментоведення. Проте ніяк не із зазначеним вище словом, що не тільки порушує лексичну валентність, а й утруднює процес спілкування через неправильне подання інформації. Відповідний до норм літературної мови варіант – **набирати чинності**.

Цікаво також буде розглянути семантичне сполучення *вина не доказана*, що яскраво демонструє вплив російської мови (*вина не доказана*) на нормативний варіант в українській мові: *вину не доведено*. Хоча у професійному мовленні існує як нормативна лексика – *доказ, докази*. Проте у цьому конкретно випадку (як процес – *доведення*) вживається саме названа форма.

Увагу також привертає на лексичному рівні інтерференція слова *підбити* у сполученні зі словом *підсумки* (*висновки*): *підбити підсумки* (*висновки*). Порівняймо російський варіант – *подбить итоги*. Український словник дає таке визначення слова *підбити*: «прибивати що-небудь зі споду чогось або що-небудь до чогось; ударом знизу вверх штовхати що-небудь; легкими ударами, поштовхами робити пухкою, м'якою перину, подушку і т. ін.». З огляду на семантику цього слова можлива така валентність: *підбити підбори, підбити подушку, підбити щелепу*. Якщо говорити про підсумки чи висновки – їх *підводять* або *роблять*: *підвести підсумки, зробити висновки*.

У межах лексичної інтерференції в мовленні представників юридичної галузі можна виділити цілу низку порушень літературної норми української мови: *заява в одному екземплярі* замість *заява в одному примірнику*; *перерахувати матеріали справи* замість *назвати матеріали справи*; *завідуючий відділом карного розшуку* замість *завідувач відділу карного розшуку*; *займати посаду* замість *обіймати посаду*; *поставити*

підлеглим задачу замість *поставити підлеглим завдання* та ін.

Висновки. Спостереження за мовним матеріалом дає підстави говорити про те, що натепер порушення норм у фаховому мовленні спонукають постійно знаходити відповідні способи для ліквідування помилок, які демонструють неграмотне мовлення, а значить, низький рівень професійної культури. Задля виявлення і недопущення порушень лексичних норм української літературної мови в професійно-мовленнєвій діяльності пропонуємо шляхи реалізації підвищення мовної грамотності: опанувати нормами чинного Правопису, в обов'язковому порядку їх застосовувати в мовленнєвій практиці; виробити навички користуватися лексикографічними джерелами, довідковою і навчальною літературою; постійно читати україномовну літературу авторитетних видань тощо.

Проведене дослідження дає підстави зробити такі висновки, що поняття грамотного мовлення, яке є ознакою мовленнєвої культури, передусім ґрунтується на знаннях норм літературної мови, зокрема лексичних. Значення останніх в юридичному тексті як усному, так і писемному надзвичайно вагоме, оскільки порушення правил слововживання спричиняє порушення змісту, що, зі свого боку, може бути причиною негативних юридичних наслідків. Основним чинником неправомірної лексичної валентності є інтерференція як наслідок українсько-російських міжмовних контактів. Серед типових помилок, наявних у мовленні правників, найбільш поширене калькування – несвідоме перенесення особливостей чужої мови на українську. Уникнути недоліків, що є наслідком цього процесу, можна лише за умови щоденної роботи над удосконаленням свого мовлення, яке функціонує і одночасно формується у професійному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навчальний посібник. Львів : Світ, 2003. 432 с.
2. Вовчок З. І. Специфіка інтерференції близькоспоріднених мов. Функціональна лінгвістика, *итоги и перспективы*. Ялта, 2002. С. 34–36.
3. Волощак М. Неправильно – правильно: довідник з українського слововживання за матеріалами засобів масової інформації. Київ : Видавничий центр «Просвіта», 2000. 128 с.
4. Голіченко Л. М. Формування лексичної українськомовної компетентності майбутніх юристів служби безпеки України в процесі освітньої діяльності. *Матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф. з проблем розвитку та функціонування державної мови* (Київ, 28 листоп. 2019 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. Ч. 1. С. 134–137.
5. Єрмоленко С. Культура мови і мовні ідеали суспільства. *Актуальні проблеми сучасної філології* : зб. наук. праць Рівненськ. держ. гуманітар. ун-ту. *Мовознавчі студії*, 2010. Вип. XVIII. С. 90–94.
6. Єрмоленко С. Я. Норма мовна. Українська мова: Енциклопедія / редкол. В. М. Русанівський. Київ : Українська енциклопедія, 2004. С. 420–421.
7. Їжакевич Г. П. Норма мовна. Українська мова: Енциклопедія / редкол. В. М. Русанівський. Київ : Українська енциклопедія, 2004. С. 565.
8. Короткова Ю. М. Поняття структури і культури мовлення юриста. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 2. С. 148–149.

9. Мазніченко О. І. Специфіка інтерференції при українсько-російському та арабсько-французькому білінгвізмах. *Сходознавство*. 2010. № 52. С. 36–45.
10. Мацюк З., Н. Станкевич. Українська мова професійного спілкування : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2005. С. 52.
11. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навчальний посібник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2007. С. 6–7.
12. Ожегов С. И. Очередные вопросы культуры. *Вопросы культуры речи*. Вып. 1. Москва, 1955. С. 15–21.
13. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка / Под ред. проф. Л. И. Скворцова. Москва : Мир и образование, 2014. 1376 с.
14. Пономарів О. Культура слова: мовностилістичні поради : навчальний посібник. Київ : Либідь, 1999. 240 с.
15. Черемська О. С. Лексична та граматична інтерференція в сучасній українській літературній мові (на матеріалі преси Харківщини 50–80-х років ХХ століття) : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2006. 184 с.
16. URL: <http://sum.in.ua>.

REFERENCES

1. Babych, N. D. (2003). *Praktychna stylistyka i kultura ukraïnskoi movy: navch. posibn.* [Practical stylistics and culture of the Ukrainian language: textbook]. Lviv: Svit. 432 s. [in Ukrainian].
2. Vovchok, Z. I. (2002). *Spetsyfika interferentsii blyzkosporidnennykh mov. Funktsionalnaia linhvistika, itohi i perspektivy* [Specifics of interference of closely related languages. Functional linguistics, results and perspectives]. Yalta. S. 34–36 [in Ukrainian].
3. Voloshchak, M. (2000). *Nepravylno – pravylno: dovidnyk z ukraïnskoho slovovzhyvannia za materialamy zasobiv masovoi informatsii* [Wrong – correct: a guide to Ukrainian word usage on the materials of the media]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr “Prosvita”. 128 s. [in Ukrainian].
4. Holichenko, L. M. (2019). *Formuvannia leksychnoi ukraïnskomovnoi kompetentnosti maibutnykh yurystiv Sluzhby bezpeky Ukrainy v protsesi osvithoi diialnosti. Materialy XV Vseukr. nauk.-prakt. konf. z problem rozvytku ta funktsionuvannia derzhavnoi movy (Kyiv, 28 lystop. 2019 r.)* [Formation of lexical Ukrainian-language competence of future lawyers of the Security Service of Ukraine in the process of educational activity. Materials XV All-Ukrainian scientific-practical conf. on the problems of development and functioning of the state language]. Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav. CH. 1. S. 134–137 [in Ukrainian].
5. Yermolenko, S. (2010). *Kultura movy i movni idealy suspilstva. Aktualni problemy suchasnoi filolohii* [Language culture and language ideals of society. Actual problems of modern philology]: Zb. nauk. prats Rivnensk. derzh. humanitar. un-tu. *Movoznavchi studii*. Vyp. XVIII. S. 90–94 [in Ukrainian].
6. Yermolenko, S. Ya. (2004). *Norma movna. Ukraïnska mova: Entsyklopediia / redkol. V.M. Rusanivskiyi* [Language norm. Ukrainian language: Encyclopedia / editor. V.M. Rusanovskiyi]. Kyiv: Ukraïnska entsyklopediia. S. 420–421 [in Ukrainian].
7. Yizhakevych, H. P. (2004). *Norma movna. Ukraïnska mova: Entsyklopediia / redkol. V. M. Rusanivskiyi* [Language norm. Ukrainian language: Encyclopedia / editor. V. M. Rusanivskiyi]. Kyiv: Ukraïnska entsyklopediia. S. 565 [in Ukrainian].
8. Korotkova, Yu. M. (2019). *Poniattia struktury i kultury movlennia yurysta* [The concept of structure and culture of speech of a lawyer]. *Pravovyi chasopys Donbasu*. No. 2. S. 148–149 [in Ukrainian].
9. Maznichenko, O. I. (2010). *Spetsyfika interferentsii pry ukraïnsko-rosiiskomu ta arabsko-frantsuzkomu bilinhvizmakh* [Specifics of interference in Ukrainian-Russian and Arabic-French bilingualism]. *Skhodoznavstvo*. No. 52. S. 36–45 [in Ukrainian].
10. Matsiuk, Z., Stankevych N. (2005). *Ukraïnska mova profesiinoho spilkuvannia: navch. posibn.* [Ukrainian language of professional communication: textbook]. Kyiv: Karavela. S. 52 [in Ukrainian].
11. Matsko, L. I., Kravets L. V. (2007). *Kultura ukraïnskoi fakhovoi movy: navch. posibn.* [Culture of the Ukrainian professional language: textbook]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr “Akademiia”. S. 6–7 [in Ukrainian].
12. Ozhegov, S. I. (1955). *Ocherednyie voprosy kultury. Voprosy kultury rechi* [The next issues of culture. Questions of speech culture]. Vyp. 1. Moskva, S. 15–21 [in Russian].
13. Ozhegov, S. I. (2014). *Tolkovyi slovar russkogo yazyka / Pod red. prof. L. Y. Skvortsova* [Explanatory Dictionary of the Russian language / Ed. prof. L. I. Skvortsova]. Moskva: Mir i obrazovaniie. 1376 s. [in Russian].
14. Ponomariv, O. *Kultura slova: movnostylistychni porady: navch. posibn.*
17. *Culture of the word: linguistic and stylistic advice: textbook*. Kyiv: Lybid, 1999. 240 s. [in Ukrainian].
15. Cheremaska, O. S. (2006). *Leksychna ta hramatychna interferentsiia v suchasniï ukraïnskii literaturnii movi (na materialii presy Kharkivshchyny 50–80-kh rokiv XX stolittia)* [Lexical and grammatical interference in the modern Ukrainian literary language (on the material of the press of Kharkiv region in the 50–80s of the XX century): Monohrafiia. Kharkiv: VD “ІНЖЕК”. 184 s. [in Ukrainian].
16. Retrieved from: <http://sum.in.ua>.